

FEMTE FÖRELÄSNINGEN

Vad gäller studiet av människans möjliga utveckling måste jag fastställa en mycket viktig sak.

Det finns hos människan två sidor, som måste utvecklas, det vill säga det finns två linjer, på vilka hennes möjliga utveckling måste fortskrida samtidigt.

Dessa två sidor av eller två linjer för hennes möjliga utveckling är *kunskap* och *vara*.

Jag har många gånger redan talat om nödvändigheten av att utveckla kunskapen och i synnerhet självkännedomen, ty det hör till det mest utmärkande för människans nuvarande tillstånd att *hon inte känner sig själv*.

Människor förstår i allmänhet idén om olika nivåer av kunskap, idén om kunskapens relativitet och nödvändigheten av alldeles ny kunskap.

Vad människor i de flesta fall inte förstår är idén om varat såsom alldeles skilt från kunskapen och vidare idén om varats relativitet, möjligheten av olika nivåer av vara och nödvändigheten av varats utveckling skild från kunskapens utveckling.

En rysk filosof, Vladimir Solovjov, använde i sina skrifter beteckningen "vara". Han talade om en stens vara, en växts vara, ett djurs vara, en människas vara och det gudomliga varat.

Detta är bättre än det vanliga begreppet, ty i den vanliga uppfattningen skiljer sig en människas vara inte på något sätt från en stens vara, en växts vara eller ett djurs vara. Enligt det vanliga synsättet *är* eller *existerar* en sten, en växt, ett djur exakt såsom en människa *är* eller *existerar*. I verkligheten *existerar* de alldeles olika. Men Solovjovs indelning är inte tillräcklig. Det finns inte något sådant som *en människas vara*. Därtill är människor alltför olika. Jag har redan förklarat att enligt det synsätt, som tillämpas av det system vi studerar, är begreppet människa indelat i sju begrepp: människa nr 1, människa nr 2, människa nr 3, människa nr 4, människa nr 5, människa nr 6 och människa nr 7. Detta innebär sju grader eller kategorier av vara: vara nr 1, vara nr 2, vara nr 3 och så vidare. Därtill kommer ännu finare indelningar vi redan vet om. Vi vet att det kan finnas sins emellan mycket olika människor nr 1, mycket olika människor nr 2 och mycket olika människor nr 3. De kan leva helt och hållet påverkade av A-inflytanden. De kan vara i lika grad påverkade av A- och B-inflytanden. De kan vara påverkade mera av B-inflytanden än av A-inflytanden. De kan ha ett magnetcentrum. De kan ha kommit i kontakt med skolinflytande eller C-inflytande. De kan vara på väg att bli människor nr 4. Alla dessa kategorier anger olika nivåer av vara.

Varats idé ingick i själva grundvalen för tanke och tal om människan i religiöst tänkande, och alla andra indelningar av människan sågs som oväsentliga i jämförelse därmed. Människor indelades i hedningar, otrogna och heretiker å ena sidan och i sant troende, rättfärdiga, helgon, profeter och så vidare å den andra. Dessa definitioner avsåg icke skillnader i åsikter och övertygelser, det vill säga skillnader i *kunskap*, utan skillnader i *vara*.

Med nutida tänkesätt bortser människor från idén om vara och olika nivåer av vara. Där emot tycker de att en människa kan vara desto mer intressant och lysande, ju fler oförenligheter och motsägelser det finns i hennes vara. Det medges allmänt, om än tyst, och inte alltid tyst, att en människa kan vara benägen att ljuga, kan vara självisk, opålitlig, oförnuftig, pervers och likväl vara en stor vetenskapsman eller en stor filosof eller en stor konstnär. Naturligtvis är detta alldeles omöjligt. Denna oförenlighet mellan olika egenskaper hos ens vara, vilken allmänt anses såsom originalitet, betyder i själva verket svaghet. Man kan inte vara en stor tänkare eller en stor konstnär och äga ett perverst eller inkonsekvent intellekt, lika litet som man kan vara professionell boxare eller cirkusatlet och ha lungshot. Det utbredda godtagandet av tanken att inkonsekvens och omoral betyder originalitet är grunden till att det finns så många bluffmakare inom vetenskapen, konsten och religionen i våra tider och för-

modligen i alla tider.

Det är nödvändigt att klart förstå vad *vara* innebär och varför varat måste växa och utvecklas sida vid sida om kunskapen men oberoende av denna.

Om kunskapen växer mer än varat eller om varat växer mer än kunskapen, blir resultatet alltid en ensidig utveckling, och en ensidig utveckling kan inte nå långt. Den måste komma till en allvarligare inre motsägelse och stanna där.

Något senare kanske vi kan tala om de olika slagen och de olika resultaten av ensidig utveckling. Vanligtvis påträffar vi i livet bara det ena slaget, det vill säga det slag där kunskapen vuxit mer än varat. Resultatet visar sig i att vissa ideer förvandlats till dogmer och att därefter kunskapens vidare utveckling omöjliggjorts, eftersom förståelsen gått förlorad.

Nu skall jag tala om förståelse.

Vad är förståelse?

Försök ställa er denna fråga, så skall ni se att ni inte kan besvara den. Ni har alltid förväxlat *förståelse* med *kunskap* eller information. Men att veta och att förstå är två helt olika saker, och ni måste lära er att skilja mellan dem.

För att förstå något måste ni se dess samband med något större eller en större helhet och de möjliga följderna av detta samband. Att förstå är alltid att förstå ett mindre problem i förhållande till ett större problem.

Antag till exempel att jag visar er en gammal rysk silverrubel. Den var ett mynt stort som en halfcrown och motsvarade två shilling och en penny. Ni kan se på den, granska den, märka vilket år den präglades, taga reda på allt möjligt om den tsar som är avbildad på ena sidan, väga den, till och med göra en kemisk analys och bestämma dess exakta silverhalt. Ni kan lära er vad ordet ”rubel” betyder och hur det kom i bruk. Ni kan lära er allt detta och troligen mycket mera, men ni *förstår den inte och vad den betyder*, om ni inte får veta att dess köpkraft före det senaste kriget i många fall motsvarade ett nutida engelskt pund och att den nuvarande pappersrubeln i bolsjevikernas Ryssland i många fall motsvarar en engelsk farthing eller rentav mindre. Om ni får veta detta, kommer ni att *förstå* något om rubeln och kanske också om några andra ting, eftersom förståelsen av ett ting omedelbart leder till förståelsen av många andra ting.

Ofta tror människor rentav att förståelse betyder att man hittar på ett namn, ett ord, en titel på en ny eller oväntad företeelse eller sätter en etikett på den. Detta att finna eller hitta på ord för saker man inte begriper har ingenting med förståelse att göra. Tvärtom gäller att om vi kunde göra oss av med hälften av våra ord, skulle vi ha en bättre chans till en viss förståelse.

Om vi frågar oss vad det betyder att förstå eller inte förstå en människa, måste vi först tänka på ett sådant fall, där man inte kan tala med en människa på hennes eget språk. Två människor, som saknar ett gemensamt språk, förstår naturligtvis inte varandra. De måste ha ett gemensamt språk eller vara överens om vissa tecken eller symboler, varmed de betecknar saker och ting. Men antag att ni under ett samtal med en människa blir oense med henne om innebörden av vissa ord eller tecken eller symboler; då upphör ni att förstå varandra.

Av detta följer principen att man *inte kan förstå och vara oense*. I vanligt tal säger vi ofta: Jag förstår honom men jag är inte överens med honom. Enligt det synsätt, vi får genom detta system som vi studerar, är detta omöjligt. Om man förstår en människa, är man överens med henne; om man är oense med henne, förstår man henne inte.

Det är svårt att godtaga denna idé, och det betyder att det är svårt att förstå den.

Såsom jag just sagt, finns det hos människan två sidor, som måste växa under hennes utvecklings normala förlopp: kunskapen och varat. Men varken kunskapen eller varat kan stå stilla eller förbli i samma tillstånd. Om det ena eller det andra inte växer sig större och starkare, blir det mindre och svagare.

Förståelsen kan liknas vid ett *aritmetiskt medelvärde* mellan kunskapen och varat. Den visar nödvändigheten av att kunskapen och varat växer samtidigt. Om bara det ena växer, medan det andra minskar, förändras inte det aritmetiska medelvärdet.

Detta förklarar också varför ”att förstå” betyder att vara överens. Människor som förstår varandra, måste inte bara ha lika kunskap utan måste också ha lika vara. Först då är ömsesidig förståelse möjlig.

En annan felaktig föreställning, som människor har eller som hör särskilt till vår tid, är att förståelsen kan vara olika, att människor *kan*, det vill säga får förstå samma sak olika.

Detta är från systemets synpunkt alldeles felaktigt. Förståelsen kan inte vara olika. Det kan finnas bara en *förståelse*; det övriga är oförståelse eller ofullständig förståelse.

Men samtidigt tror människor ofta att de förstår saker och ting olika. Detta kan vi se exempel på varje dag. Hur kan vi finna en förklaring av denna skenbara motsägelse?

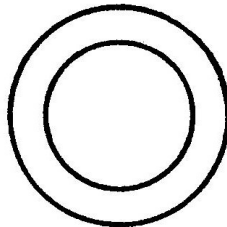
I verkligheten finns ingen motsägelse. Förståelse betyder förståelse av en del i förhållande till helheten. Men föreställningen om helheten kan vara mycket olika hos människor allt enligt deras kunskap och vara. Det är därför som systemet återigen är nödvändigt. Människor lär sig förstå genom att förstå systemet och allt annat i förhållande till systemet.

Men om man talar på en vanlig nivå utan idén om en skola eller ett system, måste man medge att det finns lika många förståelser som det finns människor. Envar förstår allt på sitt eget sätt eller enligt en eller annan mekanisk skolning eller vana, men allt detta är subjektiv och relativ förståelse. Vägen till objektiv förståelse går genom skolors system och varats förvandling.

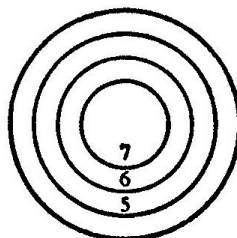
För att förklara detta måste jag återvända till människans indelning i sju kategorier.

Ni måste inse att det råder en stor skillnad mellan människor 1, 2 och 3 å ena sidan och människor av högre kategorier å den andra. I verkligheten är skillnaden mycket större än vi kan föreställa oss. Den är så stor att allt liv från denna synpunkt betraktas såsom delat i två koncentriska cirklar eller kretsar – mänsklighetens inre krets och yttre krets.

Till den inre kretsen hör människor 5, 6 och 7. Till den yttre kretsen hör människor 1, 2 och 3. Människor 4 står på tröskeln till den inre kretsen eller mellan de två kretsarna.

Den inre kretsen är i sin tur indelad i tre koncentriska cirklar, varav den innersta tillhör människor 7, den mellersta människor 6 och den yttersta cirkeln människor 5.

Denna indelning angår oss inte för ögonblicket. För oss utgör de tre innersta cirklarna en enda inre krets.

Den yttre kretsen, vari vi lever, har flera olika namn, som betecknar dess olika särdrag. Den kallas den mekaniska kretsen, eftersom där allt *bara händer*, allt är mekaniskt och de män-

niskor som lever där är *maskiner*. Den kallas också *språkförbistringens krets*, emedan de som lever i denna krets alla talar olika språk och *aldrig förstår varandra*. Envar förstår allt olika.

Vi har kommit fram till en mycket intressant definition av förståelse. Förståelse är något som tillhör mänsklighetens inre krets och inte alls tillhör oss.

Om människor i den yttre kretsen inser att de inte förstår varandra och om de känner behovet av förståelse, måste de försöka tränga in i den inre kretsen, ty förståelse människor emellan är möjlig först där.

Skolor av olika slag tjänstgör såsom portar, genom vilka människor kan övergå till eller inträda i de inre kretsarna. Men detta inträngande i den krets som ligger högre än den, vari en människa är född, kräver ett långvarigt och svårt arbete. Allra första steget i detta arbete är studiet av ett nytt språk. Ni kanske frågar: Vad är detta språk, som vi studerar?

Och nu kan jag svara er.

Det är den inre kretsens språk, det språk på vilket människor kan förstå varandra.

Ni måste inse att vi kan förstå blott de första begynnelsegrunderna till detta språk, så länge vi så att säga står utanför den inre kretsen. Men också dessa begynnelsegrunder hjälper oss att förstå varandra bättre än vi någonsin kunde förstå utan dem.

De tre inre kretsarna har var sitt eget språk. Vi studerar det språk som brukas i den yttersta av de tre inre kretsarna. Människorna i denna yttersta av de inre kretsarna studerar den mellersta kretsens språk, och människorna i den mellersta kretsen studerar den innersta kretsens språk.

Om ni frågar hur allt detta kan bevisas, svarar jag att det kan bevisas endast genom ytterligare studium av er själva och ytterligare iakttagelse. Om vi finner att vi genom studiet av systemet kan förstå oss själva och andra människor eller till exempel vissa böcker eller vissa ideer *bättre* än vi tidigare kunde förstå dem, och i synnerhet om vi finner bestämda fakta, som visar att denna förståelse utvecklas, så är detta, om icke bevis, åtminstone ett tecken på möjligheten av bevis.

Vi måste minnas att vår förståelse, alldeles liksom vår medvetenhet, inte alltid befinner sig på samma nivå. Den rör sig alltid uppåt eller nedåt. Detta innebär att vi i ena ögonblicket förstår mer och i nästa ögonblick förstår mindre. Om vi märker dessa skillnader i förståelse hos oss själva, skall vi kunna inse att det finns en möjlighet att först hålla oss kvar på dessa högre nivåer av förståelse och sedan nå utöver dem.

Men teoretiskt studium räcker inte. Man måste arbeta med sitt vara och med att förändra sitt vara.

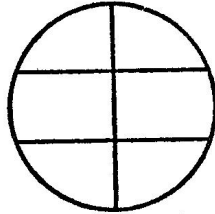
Om man formulerar sitt mål från synpunkten att man önskar förstå andra människor, måste man minnas en mycket skolprincip: man kan förstå andra människor bara så mycket som man förstår sig själv och *bara på ens eget varas nivå*.

Detta betyder att man kan bedöma andra människors kunskap men inte inte bedöma deras vara. Man kan se hos dem bara så mycket som man har inom sig själv. Men människor gör alltid misstaget att tro att de kan bedöma andra människors vara. I verkligheten gäller att, om de vill möta och förstå människor som nått en högre grad av utveckling än de själva, de måste arbeta med målet att förändra sitt vara.

Nu måste vi återkomma till studiet av centren och till studiet av uppmärksamheten och själverinringen, *ty dessa är de enda vägarna till förståelsen*.

Förutom indelningen i två delar, positiva och negativa, vilka, som vi såg, inte är desamma i olika centra, är vart och ett av de fyra centren delat i tre delar. Dessa tre delar svarar mot centrens egen definition. Den första delen är ”mekanisk” och innefattar rörelse- och instinktprinciperna eller med någon av dem såsom förhärskande, den andra är ”emotional” och den

tredje är ”intellektuell”. Diagrammet nedan visar delarnas läge i tankecentret. Centret är indelat i positiva och negativa delarna, och var och en av dessa båda delar är delad i tre. Således består tankecentret egentligen av sex delar.

Var och en av dessa sex delar är sin tur delad i tre delar: mekaniska, emotionala och intellektuella. Men om denna underindelning skall vi tala mycket senare med undantag för en del, nämligen den mekaniska delen av tankecentret, vilken vi skall tala om strax.

Ett centrum delning i tre delar är mycket enkel. En mekanisk del arbetar nästan automatiskt; *den kräver ingen uppmärksamhet*. Men på grund därav kan den inte anpassa sig till en förändring av omständigheterna, den kan inte ”tänka”, och den fortsätter att arbeta på det sätt den började, när omständigheterna fullständigt ändrats.

I tankecentret innefattar den mekaniska delen allt arbete med registrering av intryck, minnen och associationer. Detta är allt den normalt bör göra, det vill säga när andra delar sköter sitt arbete. Den bör aldrig *svara* på frågor som ställs till centret såsom helhet, den bör aldrig försöka lösa dettas problem, och den bör aldrig besluta något. I verkligheten är den tyvärr alltid redo att besluta och den svarar alltid på alla slags frågor på ett mycket inskränkt och begränsat sätt, med färdiglagade fraser, slanguttryck och politiska slagord. Alla dessa och många andra inslag i våra vanliga reaktioner är verk av tankecentrets mekaniska del.

Denna del har sitt eget namn. Den kallas ”formativa apparaten” eller ibland ”formativa centret”. Många människor, i synnerhet människor 1, det vill säga mänsklighetens överväldigande flertal, lever hela sitt liv med enbart formativa apparaten och berör aldrig andra delar av sitt tankecentrum. För alla omedelbara behov i livet, för att mottaga A-inflytanden och svara på dem och för att förvränga eller förkasta C-inflytanden, är formativa apparaten alldeles tillräcklig.

Det är alltid möjligt att känna igen ”formativt tänkande”. Till exempel kan formativa centret räkna bara till två. Det delar alltid allt i två: ”bolsjevism och fascism”, ”arbetare och borgare”, ”proletärer och kapitalister” och så vidare. Alla den moderna tidens slagord beror på formativt tänkande, och inte bara slagord utan också alla populära teorier. Kanske man kan säga att alla populära slagord i alla tider är formativa.

Emotionala delen av tankecentret består huvudsakligen av det som kallas *intellektuell känsla*, det vill säga önskan att veta, önskan att förstå, belåtenhet med att veta, missnöje med att inte veta, behag i att upptäcka och så vidare, ehuru återigen allt dylikt kan yttre sig på mycket olika nivåer.

Emotionala delens arbete kräver full uppmärksamhet, men i denna *del av centret kräver uppmärksamheten ingen ansträngning*. Den dras och kvarhålls av själva föremålet, mycket ofta genom identifiering, vilken vanligen kallas ”intresse” eller ”entusiasm” eller ”passion” eller ”hängivenhet”.

Intellektuella delen av tankecentret äger en förmåga att skapa, konstruera, uppfinna och upptäcka. Den kan inte arbeta utan uppmärksamhet, *men uppmärksamheten i denna del av centret måste styras och hållas kvar där med vilja och ansträngning*.

Detta är det huvudsakliga kriteriet vid studiet av centrens delar. Om vi betraktar dem från *uppmärksamhetens* synpunkt, vet vi genast i vilken del av ett centrum vi befinner oss. Utan uppmärksamhet eller med uppmärksamheten flackande befinner vi oss i den mekaniska delen.

Med uppmärksamheten dragen och kvarhållen av föremålet för iakttagelsen eller reflektionen befinner vi oss i den emotionala delen. Med uppmärksamheten styrd och kvarhållen på föremålet med vilja befinner vi oss i den intellektuella delen.

Samtidigt visar samma metod hur man får de intellektuella delarna att arbeta. Genom att iakttaga uppmärksamheten och försöka styra den tvingar vi oss själva att arbeta i centrens intellektuella delar, ty samma princip avser i lika grad alla centren, ehuru det kanske inte är så lätt för oss att urskilja de intellektuella delarna i andra centra, såsom till exempel instinktcentrets intellektuella del, som arbetar utan någon uppmärksamhet vi kan förnimma eller styra.

Låt oss nu granska känslocentret. Jag skall för närvarande inte tala om negativa känslor. Vi skall beröra endast centrets indelning i tre delar: mekaniska, emotionala och intellektuella delarna.

Den *mekaniska* delen består av det billigaste slaget av färdiglagad humor och grov komik, kärlek till spänning, kärlek till praktfulla förevisningar, kärlek till pomp och ståt, sentimentalitet, önskan att uppgå i massan, vara del av massan, dragning till masskännande av alla slag och fullständigt uppgående i lägre, halvt djuriska emotioner: grymhet, själviskhet, feighet, avund, svartsjuka och så vidare.

Den *emotionala* delen kan vara mycket olika hos olika människor. Den kan innehålla sinne för humor eller komik. Den kan också innehålla religiösa, estetiska och moraliska känslor, funktioner, som kan leda till *samvetets* väckande. Men med identifiering kan de emotionala funktionerna yttra sig alldeles annorlunda, nämligen såsom ironi, sarkasm, förlöjligande, grymhet, envishet, elakhet, avund och svartsjuka – blott något mindre primitivt än känslocentrets mekaniska del.

Den *intellektuella* delen av känslocentret (med hjälp av de intellektuella delarna av rörelse- och instinktcentren) äger i sig förmågan av konstnärligt skapande. I de fall, där rörelse- och instinktcentrens intellektuella delar, vilka är nödvändiga för framvisandet av skaparkraften, inte är tillräckligt utbildade eller i sin utveckling inte motsvarar denna, kan den yttra sig i drömmar. Detta förklarar de vackra och konstnärliga drömmar som kan förekomma hos annars alldeles okonstnärliga människor.

Den intellektuella delen av känslocentret är också magnetcentrets huvudsakliga säte. Jag menar att, om magnetcentrum existerar bara i tankecentret eller i emotionala delen av känslocentret, det inte kan vara starkt nog att vara verksamt och alltid är benäget att göra misstag eller svika. Men när känslocentret är fullt utvecklat och arbetar med sin fulla kraft, är dess intellektuella del en väg till högre centra.

I rörelsecentret är den mekaniska delen automatisk. Alla automatiska rörelser, som på vardagligt språk kallas ”instinktiva”, hör till denna, liksom efterapningen och förmågan av imitation, som spelar en så stor roll i livet.

Emotionala delen av rörelsecentret är huvudsakligen förbunden med den funktion som njuter av rörelse. Intresset för idrott och spel borde *normalt* höra till denna del av rörelsecentret, men när identifiering och andra känslor blandar sig med det, är det mycket sällan detta intresse finns här. I stället finns det då för det mesta i mekaniska delen av antingen tanke- eller känslocentret.

Intellektuella delen av rörelsecentret är ett mycket viktigt och mycket intressant redskap. Envar som någonsin utfört något slags fysiskt arbete mycket väl, vad slags arbete det än må ha varit, vet att allt arbete kräver mycken *uppfinningsrikedom*. Man måste *uppfinna* sina egna små metoder för allt man gör. Dessa uppfinningar är verk av rörelsecentrets intellektuella del, och även många andra av människans uppfinningar kräver det arbete rörelsecentrets intellektuella del kan utföra. Också förmågan att *med vilja* imitera andras röst, tonlägen och gester,

såsom hos skådespelare, hör hit, men i högre och bättre grader är denna blandad med det arbete intellektuella delen av känslacentret utför.

Instinktcentrets arbete är mycket väl dolt för oss. Det är bara i sinnesdelen och emotionala delen som vi verkligen vet vad den känner och kan iakttaga.

Den mekaniska delen innefattar i sig vanemässiga förnimmelser, som vi mycket ofta inte alls märker men som tjänar till bakgrund för andra sinnesförnimmelser. *Instinktiva rörelser*, det vill säga organismens hela inre arbete, all fysiologi så att säga: matsmältning och näringsupptag, andning, blodomlopp, de inre organens arbete, byggandet av nya celler, utsöndring av överflödigt material, de inresekretoriska körtlarnas arbete och så vidare.

Den emotionala delen omfattar alla fysiska känslor, det vill säga alla fysiska sinnesförnimmelser, som antingen är behagliga eller obehagliga. Alla slag av smärta och obehaglig lukt och alla motsvarande fysiska njutningar såsom behaglig smak, doft och så vidare. De fem sinnenas förnimmelser: syn, hörsel, lukt, smak, känsel, liksom alla andra sinnesförnimmelser såsom känslan av vikt, temperatur, torrhet och fukt och så vidare (förnimmelser som är en likgiltiga, varken behagliga eller obehagliga).

Den intellektuella delen är mycket stor och mycket viktig. I tillståndet av självmedvetenhet eller i tillstånd, som ligger denna nära, kan man nå kontakt med intellektuella delen av instinktcentrum och lära sig mycket av den rörande maskinens funktioner och möjligheter. Intellektuella delen av instinktcentret är intellektet bakom organismens hela arbete, ett intellekt skilt från tankecentrets intellekt.

Studiet av centrens delar och dessas särskilda funktioner kräver en viss grad av självverinring. Utan självverinring kan man inte iakttaga tillräckligt länge eller tillräckligt klart för att känna och förstå skillnaden mellan funktioner tillhörande olika delar av olika centra.

Bättre än något annat visar studiet av uppmärksamheten centrens delar, men återigen gäller att studiet av uppmärksamheten kräver en viss grad av självverinring.

Mycket snart skall ni inse att allt ert arbete med er själva sammanhänger med självverinring och att det inte kan utföras med framgång denna förutan. Och självverinring är *en del av uppvaknandet* eller början till uppvaknandet. Naturligtvis – och detta måste stå mycket klart – *kan intet arbete utföras i sömnen*.

Ovanstående utgör texten till den femte föreläsningen av sex ingående i boken *Psykologin för människans möjliga utveckling* av P. D. Ouspensky. Engelska originalets titel: *The Psychology of Man's Possible Evolution*. Översättning av Lars Adelskog.